

The background of the page is a vibrant blue, scattered with several white Scrabble tiles. The tiles are arranged in a way that they appear to be falling or scattered across the surface. Some tiles are clearly visible, showing letters like 'S', 'I', 'F', 'N', 'O', 'S', 'O', 'Y', and 'W'. The tiles are slightly tilted and have soft shadows, giving them a three-dimensional appearance.

**Peruskoulun suomen
kielen opetuksen
rakenteita tarkasteltava
koulutuksellisen**

YHDEN- VERTAISUUDEN NÄKÖKULMASTA

TEKSTI JENNI ALISAARI, HEIDI NAUKKARINEN JA ANNE TIERMAS

Perusopetuksessa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen 12 oppimäärästä. Sillä on siis opetussuunnitelmassa määritellyt sisällöt, tavoitteet ja arviointikriteerit. Yleisessä keskustelussa ja toisinaan jopa koulujen opetusarjessa vilahtelee kuitenkin mielikuva siitä, että S2-opetus olisi tukiopetusta tai erityisopetusta. Lisäksi esimerkiksi mediassa ja nyt myös opetus- ja kulttuuriministeriön virkanäkemyksessä on vallalla käsitys, että S2-opetuksesta pitäisi oppilaan koulupolulla päästä eroon mahdollisimman nopeasti.

Oppimäärän valinnan tulee perustua oppilaan kielitaitoon, mutta mitään selkeää linjaa tai arviointivälineitä siihen, millainen kielitaito riittää oppilaan ”täysipainoiseen opiskeluun” suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä ei ole. Koulujen tehtäväksi jää siis tehdä suositus oppimäärästä lähinnä opetushenkilökunnan oman kokemuksen ja näkemyksen perusteella. Lopullisen valinnan oppimäärästä tekee lain mukaan huoltaja. Valitettavasti mediassa ja OwlGroupin vuoden 2021 selvityksessä on ilmennyt, ettei tämä aina toteudu.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että kielitaito kehittyy jokaisella oppijalla yksilöllisesti, mutta opiskelussa tarvittavan kielitaidon kehittyminen vie useita vuosia. Jostain syystä hiljattain ilmestyneessä opetus- ja kulttuuriministeriön virkanäkemyksessä kuitenkin lausutaan, että oppilaan pitäisi perusopetuksessa siirtyä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen kolmen vuoden sisällä koulun aloituksesta. Hiljattain maahan tulleiden oppilaiden ollessa kyseessä siirtymäaika on epämääräisempi ”perusopetuksen aikana”.

Mitä tämä käytännössä siis tarkoittaisi? Oppilaat tulevat perusopetukseen hyvin erilaisilla kielitaidon tasoilla, ja kielen kehittyminen on yksilöllistä. S2-oppimäärän valinnan ohjeistuksena olevalla kielitaidon tasolla ei kuitenkaan käytännössä enää uuden ohjeistuksen mukaan näyttäisi olevan painoarvoa: kolmen vuoden aikana tulee saavuttaa riittävä kielitaito lähtökohdista riippumatta. Tarkoitus on toki ylevä: kolmeen vuoteen on tarkoitus kohdentaa niin paljon tukea kuin oppilaat tarvitsisivat.

Valitettavasti kielenoppimista ei voi loputtomasti nopeuttaa. Lisäksi jo nyt on pula luokan ja aineenopettajista, joilla olisi osaamista kielellisesti tuettuun tai kielellisesti vastuulliseen opetukseen, puhumattakaan suomi toisena kielenä -opetukseen riittävästi koulutusta saaneista opettajista. Millä tavoin ko. kolmen vuoden tuki siis toteutettaisiin, on epäselvää.

Osaamiserot tuntuvat eriytyvän

Hiljattain ilmestynyt KARVIN raportti äidinkielen osaamisen kehittymisestä alkuopetuksessa on huolestuttava: suomi toisena kielenä -oppimäärän opetukseen osallistuneet oppilaat eivät joissakin kouluissa saavuta kolmen ensimmäisen vuoden aikana niitä taitoja, joita valtaväestön oppijoilla oli jo koulupolun alussa. Huomionarvoista on myös se, että osaamiserot tuntuvat eriytyvän ja osaaminen kehittyy eniten niillä, joilla osaaminen on ensimmäisen luokan alussa korkeinta ja jotka eniten kokevat saavansa apua opettajilta ja huoltajilta. Tämä huomioiden olisi tärkeää, että opettaja- sekä koulunkäynninohjaajaresurssia olisi riittävästi ja että opetusryhmät olisivat tarpeeksi pieniä, jotta jokaisella oppilaalla olisi mahdollisuus tarvitsemaansa tukeen.

Raportissa kuvailtu tilanne on huolestuttava mutta ei uusi, ja siksi siihen on pyritty paikallisesti vaikuttamaan muun muassa pienien lasten maahanmuuttotautaisista huoltajia ja heidän kielenoppimistaan tehostavien toimintatavoin, sillä kielen oppiminen on avain kotoutumiseen, osallisuuteen sekä yhdenvertaisuuden kokemuksiin yhteiskunnassa. Eräs esimerkki tällaisesta toiminnasta on Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -toiminta, jonka tavoitteena on osallisuuden lisääminen, suomen kielen oppiminen, yhteiskunnan palveluverkostoon tutustuminen sekä opintoihin tai työelämään ohjautuminen. Yhteistyö perusopetuksen kanssa mahdollistaa eri kieli- ja kulttuuriryhmien välistä dialogia sekä tukee kodin ja koulun yhteistyötä, jolloin myös oppilaan oppimistulokset paranevat.

Uudistuksia kaivataan

S2-opetusta on uudistettava monin tavoin. Rakenteelliset muutokset ovat keskeisiä, ja erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, millä perusteiden oppilaita ohjataan eri oppimäärien opetukseen. Tähän tarvitaan sekä kansallisesti yhtenäisiä käytäntöjä että

tarkempaa ohjeistusta kielitaidon arvioinnista. Suomen kielen opettajien ammattitaito on hyvää ja osaamista kielitaidon arviointiin löytyy. Käytäntöjen yhdenmukaistaminen vaatii kuitenkin ohjausta ja resursointia hallinnon taholta.

Tällä hetkellä S2-opetusta toteutetaan joustavasti monin tavoin. Usein hieman edistyneemmät oppilaat opiskelevat joustavasti suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tunneilla erillisten S2-ryhmien sijaan. Ryhmien välillä siirtyminen onnistuu joustavasti silloin, kun oppiaineen tunnit on palkitettu. Näin S2-ryhmässä opiskeleva voi joustavasti siirtyä samaan aikaan olevalle suomi äidinkielenä -tunnille, kun sen katsotaan paremmin palvelevan kielenoppimista. Tämä täytyy ottaa koulutasolla huomioon, kun suunnitellaan lukujärjestyksiä.

Kuntakohtaista vaihtelua

Ryhmämuotoiset S2-tunnit on usein suunnattu vastasaapuneille oppilaille. Vastasaapuneeksi oppilaaksi voidaan lukea alle neljä vuotta Suomessa asunut oppilas. Erillisillä S2-tunneilla pyritään luomaan pohjaa sellaiselle kielitaidolle, jolla oppilas pääsee osaksi kaikkea koulun toimintaa. Pienessä ryhmässä oppilaat saattavat myös olla rohkeampia käyttämään kieltä ja kysymään enemmän.

Perusopetuksen rakenteissa perusopetukseen valmistava opetus ja S2-opetuksen järjestämisen tavat ovat paikallisesti päätettäviä asioita, mikä asettaa maahanmuuttotaustaiset oppilaat eriarvoiseen asemaan asuinkunnan mukaan. Oppilashuollollinen tuki kuuluu myös perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaille, mutta sitä ei käytännössä aina saada riittävästi ja oikea-aikaisesti. Tällöin opetus ei välttämättä ole pedagogisesti laadukasta ja kotoutumista tukevaa, vaan pahimmillaan oppilaiden "säilömistä".

Valmistavan opetuksen jälkeen tarjottavan kielellisen tuen muodot vaihtelevat kunnittain.

Noin vuoden kestävä perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen oppilas on vielä kielenoppija useiden vuosien ajan, ja koulun opetuskielellä opiskellaan kaikkia oppiaineita, vaikka oppilaan kielitaito olisi siinä vasta aluillaan.

Valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyneille oppilaille tarjotaan kielellisesti tuettua opetusta Tampereella ja Turussa. Lisäksi joissakin kunnissa on muita tapoja oppilaiden tukemiseen. Mikäli vastasaapuneen oppilaan koulupolun alkuun ei panosteta riittävästi, se näkyy usein myöhemmissä opinnoissa pitkäkestoisena tuen tarpeena. Käytäntöjä olisikin yhtenäistettävä kaikissa kunnissa ja lisää resurssia perusopetuksen alkuvaiheeseen tulisi tarjota kaikille oppilaille asuinkunnasta riippumatta.

Oppijoiden moninainen kielitaito tulee nähdä voimavarana

S2-oppimäärää opiskeleviin oppilaisiin liittyvä huolipuhe on voimistunut viime aikoina. Huolta on esitetty myös koulun vuorovaikutuksen monikielistymisestä. Yksittäisen kielen käytön kieltäminen on valitettavasti edelleen arkipäivää. Tietyn kielen kategorisen kiellon sijaan tulisi pohtia, miten oppijoiden moninainen kielitaidon voisi nähdä voimavarana eikä ongelmana. Tutkimustuloksetkin osoittavat, että monipuolista kielitaitoa voi käyttää uuden oppimisen tukena ja näin mahdollistaa myös aiempaa parempia oppimistuloksia.

Yhteiskunnallisesti kestävä kehityksen kannalta kielellinen moninaisuus edellyttää kieltietoisuuden vahvistamista sekä koulutuksen ja kielikasvatuksen tutkimusperustaista tarkastelua aiempaa laajemmista näkökulmista. Perusopetuksen rakenteelliset muutokset ovat tarpeen, kun tavoitteena on kielenoppijoille suunnattujen tukimuotojen kehittäminen.